

Barne- og likestillingsdepartementet

Deres ref.:16/2961-

Oslo, 30.1.2017

Redd Barnas høringsuttalelse om NOU 2016: 16 Ny barnevernslov – Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse

Vi viser til høringsbrev (7.11.2016) om NOU 2016: 16 Ny barnevernslov – *Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse*.

Redd Barna arbeider nasjonalt og internasjonalt for oppfyllelse av barns rettigheter slik de er nedfelt i FNs konvensjon om barnets rettigheter (barnekonvensjonen). Redd Barnas Norgesprogram arbeider for styrking av barns rettigheter og overvåker og bekjemper brudd på barn rettighetene i Norge med særlig fokus på barn i sårbare livssituasjoner.

Redd Barna har, som del av referansegruppen til Barnevernslovutvalget, kommet med både muntlig og skriftlig innspill til utvalget, og er glad for at vi kan kommentere på utvalgets endelige innstilling. Vi mener at utvalget har gjort et imponerende stykke arbeid, og vi er svært fornøyd med at utvalget har tatt mye av referansegruppens innspill med i utredningen. Vi mener at utvalget har foretatt en grundig gjennomgang av barnevernloven og har kommet med mange gode og fornyende forslag til en tidsriktig barnevernlov. Vi vil særlig rose utvalget for å ha både et barneperspektiv og barnets perspektiv med i utredningen og gitt barns stemmer en stor plass i forslagene til den nye loven. Vi vil særlig berømme utvalget for å ha tatt utgangspunkt i at det er barnet som er hovedpersonen i en barnevernslov.

Redd Barna mener det er svært positivt at utvalget har kommet til at en tidsriktig lov bør ha en rettighetsbasert tilnærming - at barns grunnleggende rettigheter inntas i en overordnet bestemmelse, at barn gis rett til barneverntjenester og at det gjøres flere grep for å styrke barns rett til medvirkning. Vi mener også at form og struktur i den nye foreslåtte loven er vellykket. Den har etter vår mening blitt mer leservennlig og lettere tilgjengelig. Redd Barna mener NOU 2016:16 danner et godt grunnlag for å vedta endringer, og vi støtter derfor en rekke av forslagene som er gitt i utredningen.

Utredningen er meget omfattende og fristen vi mener at fristen var altfor kort for en utredning av et så stort omfang. Derfor har vi vært nødt til å prioritere enkelte deler av forslaget. Der det er forslag som vi støtter uten særskilt begrunnelse er vi stort sett enig i utvalgets argumenter. Noen forslag har vi valgt å komme med ytterlige kommentarer til eller argumenter for. Forslagene vi ikke kommenterer har vi ikke hatt mulighet til å ta stilling til. Ved siden av å støtte opp under helheten i forslagene fra utvalget, ønsker Redd Barna å knytte en del merknader til enkelte av utvalgets forslag.

Kapittel 3 Tilpasning av loven til samfunns- og kunnskapsutviklingen – tidsriktighet

En rettighetsbasert tilnærming til beskyttelse av barn

Redd Barna er imponert over utvalgets arbeid med å utforme en lov som har en så konsekvent rettighetsbasert tilnærming til beskyttelse av barn. Redd Barna mener at dette er en bekreftelse på et paradigmeskift der barn ikke lenger blir sett på som objekter som skal hjelpes, men subjekter med selvstendige rettigheter. Vi er enige med utvalget i at en slik rettighetsbasert tilnærming er helhetlig og legger vekt på å styrke barnets egne ressurser og alle sosiale systemer barnet er en del av. En tilnærming basert på barns rettigheter er en tilnærming som fremmer virkeliggjøring av alle barns rettigheter slik de framgår av barnekonvensjonen.

Legaldefinisjoner av begrepene «hjem», «foreldre» og «familie»

Vi støtter utvalgets forslag om å ikke ta inn i loven definisjoner av begrepene «hjem», «foreldre» og «familie», fordi innholdet i definisjonen kan endre seg over tid. Vi mener også at det er bra at begrepet 'hjem' utformes etter barnets omsorgssituasjon og omsorgspersoner og ikke etter barnets bosted.

Barneverntjenestens ansvar for mindreårige asylsøkere

Når det gjelder barneverntjenestens ansvar for mindreårige asylsøkere har utvalget i samsvar med mandatet bare foretatt strukturelle, tekniske og språklige forenklinger av lovbestemmelsene og viser for øvrig til at departementet har sendt på høring forslag til ny lov om omsorgssentre for alle enslige mindreårige. Redd Barna er kjent med at mandatet halvveis i prosessen ble endret av departementet, og barneverntjenestens ansvar for mindreårige asylsøkere ble fjernet fra utvalgets mandat blant annet grunnet det nye lovforslaget som ble sendt på høring 31.08.2016 – forslag til ny lov om omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere.

Redd Barna mener dette er svært uheldig og er kritisk til at en gruppe barn blir tatt ut av en helhetlig gjennomgang av en ny barnevernslov. Ved å utelate en gruppe barn vil ikke forslaget som nå foreligger være en barnevernslov som gjelder for *alle* barn i Norge. Barnevernet har det samme ansvaret for å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling får nødvendig hjelp og omsorg, uavhengig av om de er barn i asylsøkerfasen eller de er barn som har opphold i Norge. Dette omfatter enslige mindreårige asylsøkere både de under og de over 15 år, og de som bosettes i en kommune. Vi mener at vernet og omsorgen for disse svært sårbare barna er og skal være barnevernets ansvar da de faller innenfor barnevernlovens målgruppe og ansvarsområde som alle andre barn som står uten forsvarlig omsorg (se også vår høringsuttalelse datert 2.11.2016).¹ Redd Barna mener dette er forskjellsbehandling av en gruppe barn i strid med ikke-diskrimineringsprinsippet jf. barnekonvensjonen artikkel 2 og at denne gruppen barn ikke får den omsorgen og ivaretagelsen de har behov for og krav på. Vi mener at i den videre

¹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---forslag-til-ny-lov-om-omsorgssentre-for-enslige-mindrearige-asylsokere/id2510066/?uid=a3c2ce96-083d-4e6b-98c4-bfce75727836>

utviklingen av den nye loven må også alle mindreårige asylsøker- og flyktningbarn være barnevernets ansvar og hjemles i den nye loven.

Presiserer at barnets og foreldrenes etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn er relevante momenter i vurderingen av barnets beste

Når det gjelder hensyn til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn savner Redd Barna en omtale av nasjonale minoriteter i utvalgets utredning. Vi vil vise til at det foreligger en særskilt konvensjon² som gjelder for barn av nasjonale minoriteter, på lik linje som for samiske barn. Denne konvensjonen gir dem særskilte rettigheter. Forholdet mellom noen nasjonale minoriteter og barnevernet kan by på utfordringer³. Redd Barna mener derfor at det i departementets videre behandling bør vises til at vurderingen av barnets og foreldrenes etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn også gjelder nasjonale minoriteter og bør tolkes i lys av det særskilte vernet som nasjonale minoriteter har etter Norges menneskerettslige forpliktelser.

Kapittel 5 Regulering av grunnleggende rettigheter og prinsipper

Ny § 2: Barnets rett til omsorg og beskyttelse. Barnets beste.

Redd Barna støtter forslaget om å innføre en overordnet bestemmelse som *hele* loven må anvendes i lys av, med barnets rett til omsorg og beskyttelse og barnets beste som grunnleggende normer. Redd Barna er glad for at utvalget klargjør at barnets beste er både et rettslig prinsipp, en materiell vurderingsnorm og en saksbehandlingsregel som skal være avgjørende ved alle handlinger og avgjørelser som berører barn etter loven. Redd Barna er også særlig glad for forslaget om å tydeliggjøre i selve loven at barnets beste ikke kan ivaretas uten barns medvirkning jf. ny bvl. § 3, og at det skal fremgå eksplisitt fra alle vedtakene hvordan barnets beste er vurdert, herunder betydningen av barnets mening. Vi støtter også utvalgets forslag om å innta forbudet mot vold i bestemmelsen for å tydeliggjøre barnets rett til omsorg og beskyttelse.

Ny § 2 første ledd: Barnets rett til omsorg og beskyttelse

Selv om vi er enige i utvalgets menneskerettslige grunnsyn om at barn helst skal vokse opp i egen familie, og at vi forstår at utvalget har et ønske om å legge teksten tett opp mot bestemmelsen i Grunnloven, mener vi at formuleringen i ny § 2 første ledd kan gi noen dilemmaer når det gjelder barnevernfaglige vurderinger. Det gjelder først og fremst ordene 'helst' og 'familie'. Utvalget mener det er viktig for de som skal anvende loven, og for de som skal leve med den, at bestemmelsen uttrykker at det rådende verdisyn i det norske samfunn er at barn helst skal vokse opp i egen familie. Utgangspunktet er at barnevernstiltak primært skal sette foreldre i stand til å gi sine barn forsvarlig omsorg. Om foreldre ikke er i stand til å gi barnet forsvarlig omsorg, skal omsorgen overtas og barnet skal vokse opp på et annet sted. Dette betyr etter vår mening at barn bør vokse opp i egen familie så lenge det får god nok omsorg og er til barnets beste. Vi mener derfor at ordet 'helst' bør endres til 'hvis mulig' for å unngå at vurderingen blir for snever.

Videre utvider utvalget familiebegrepet til ikke bare å gjelde barnets biologiske familie. Der familiebegrepet ikke blir definert i selve loven, mener Redd Barna at bestemmelsen bør utvides med ordene 'eller nettverk'.

² Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter (1999)

³ Se for eksempel NOU 2015: 7 Assimilering og motstand- Norsk politikk overfor taterne/romanifolket fra 1850 til i dag

Redd Barna foreslår at ny § 2 endres til: 'Barn har rett til forsvarlig omsorg og beskyttelse. Barn bør vokse opp i trygghet, kjærlighet og forståelse, og *hvis mulig* i egen familie eller nettverk'.

For øvrig vil vi berømme utvalget for å ha kommet med et lovforslag som innebærer en 'kjærlighetsparagraf'.

Ny § 2 tredje ledd: Barnets beste

Redd Barna støtter utvalgets vurdering om at barnets beste må fastslås på grunnlag av en mer sammensatt vurdering enn en vurdering av tilknytnings- og relasjonskvalitet, biologiske bånd, mildeste inngrepsprinsipp og barnets medvirkning, og at hensynet til barnets beste bør ta utgangspunktet i barnets grunnleggende rettigheter. Redd Barna er glad for at den nye bestemmelsen er utformet etter FNs barnekomite sin Generelle Kommentar nr. 14 og at den inntar en ikke uttømmende liste med vurderingsmomenter. Dette mener vi vil skape avklaring og en tydelighet om hva som skal vurderes i en barnets beste-vurdering.

Vi er enige med utvalget om at tilknytnings- og relasjonskvalitet ikke bør gjøres til et rettslig prinsipp som har forrang fremfor andre prinsipper og hensyn (se vår høringsuttalelse datert 12.11.2012)⁴, men at det bør være et psykologfaglig moment i vurderingen av barnets beste, og en bestanddel i den omsorg barnet har rett til. Vi savner likevel trygg tilknytning som vurderingsmoment i listen som er sett opp i loven, og foreslår at den tas inn.

Redd Barna er innforstått med at det ikke er et hierarki i de momentene som skal vurderes når det gjelder barnets beste, men foreslår likevel å endre rekkefølge i de sentrale momenter som skal vurderes når det gjelder barnets beste. Vi foreslår at barnets synspunkter blir tatt inn som første punkt. Utvalget ønsker en ny lovstruktur basert på et overordnet syn om at reguleringer som antas å være viktigst for barn kommer først, både når det gjelder loven som sådan, det enkelte kapittel og den enkelte paragraf (se kapittel 3). På bakgrunn av dette mener vi at barnets synspunkter bør stå øverst på listen over hvilke momenter som skal vurderes i en vurdering av hva som er barnets beste.

Styrking av barnets rett til medvirkning

Redd Barna støtter utvalgets forslag til en ny overordnet bestemmelse om barnets medvirkning, formulert på en slik måte at barns medvirkning er gjengitt som en *rett* for barnet, og at barnevernet har en *plikt* til å sørge for at barnets rett blir oppfylt. Vi synes også at det er svært positivt at barnets medvirkning gjelder ved *alle* handlinger og avgjørelser som berører barnet etter *hele* barnevernsloven. Vi mener det er en styrke at det kommer tydelig fram hva som menes med barns medvirkning, og at barns medvirkning i tillegg kommer tilbake og blir presisert i flere andre av lovens bestemmelser. Redd Barna støtter også særlig kravet til å dokumentere om og hvordan barnet har medvirket, samt barnets synspunkter, og utvalgets forslag om at barnets rett til medvirkning ikke skal ha en aldersgrense. Redd Barna mener at lovfesting av barnets rett til medvirkning på denne måten er svært godt i overenstemmelse med barnekonvensjonen artikkel 12 og FNs barnekomités anbefalinger, og vil styrke oppfyllelsen av barnets rett til å bli hørt.

Redd Barna støtter også utvalgets forslag om at barn får rett til å uttale seg direkte for barneverntjenesten og fylkesnemnda før det treffes vedtak som berører barnet. Vi ønsker likevel å komme med noen

⁴ Redd Barnas høringsuttalelse om NOU 2012:5 Bedre beskyttelse av barns utvikling:
https://www.regjeringen.no/contentassets/f9942dde910645d1854b4c4edc3820a9/redd_barna.pdf

kommentarer og presiseringer når det gjelder utvalgets forslag om å knytte denne retten til å uttale seg direkte til vilkåret om at barnet er i stand til å danne seg egne synspunkter.

De nye bestemmelsene om barnets rett til å uttale seg direkte for barnevernstjenesten og fylkesnemnda, er knyttet til hvorvidt barnet er i stand til å danne seg egne synspunkter. Redd Barna vil vise til barnekomiteens Generelle kommentar nr. 12: *‘Denne formuleringen skal ikke ses på som en begrensning, men heller som en forpliktelse for partene til å vurdere barnets evne til å danne seg en selvstendig oppfatning, i den grad det er mulig. Dette betyr at partene ikke bare kan anta at et barn ikke er i stand til å gi uttrykk for egne oppfatninger. Tvert imot skal partene gå ut fra at barnet har evne til å danne seg egne synspunkter, og erkjenne at hun eller han har rett til å gi uttrykk for disse synspunktene. Det skal ikke være opp til barnet å først bevise at det har denne evnen’.*

Videre understreker barnekomiteen følgende: *‘... ikke nødvendig at barnet har omfattende kunnskaper om alle sider ved de forhold som berører han eller henne, så lenge barnet har tilstrekkelig forståelse til å kunne danne seg en egen oppfatning om saken’.*

Redd Barna ønsker også å understreke at det å ha vanskeligheter med å få uttrykt sine synspunkter ikke er det samme som å ikke være i stand til å danne seg egne synspunkter. Barnekomiteen fremhever i Generell kommentar nr. 12 at partene er forpliktet til å sørge for at retten til å bli hørt blir gjennomført også for de barna som har problemer med å få uttrykt sine synspunkter. Utvalget viser til situasjoner hvor et barn vil kunne formidle sine synspunkter med hjelp av tolk dersom barnet er fremmedspråklig eller bruker tegnspråk. Redd Barna vil understreke at det også kan være andre barn som kan ha vanskeligheter med å uttrykke seg, men hvor tilstrekkelig støtte fra voksne vil kunne bidra til at de både får formidlet det de har på hjertet og blir forstått av de som skal fatte beslutningen. Redd Barna mener derfor at et barn som har egne synspunkter i en sak og ønsker å uttrykke disse direkte for beslutningstaker (barnevernstjenesten eller fylkesnemnda) skal gis mulighet til dette, og at det bør legges til rette slik at barnets synspunkter kommer tydelig fram og blir forstått av de som skal fatte en beslutning. Redd Barna viser her til utvalget sin formulering om at «direkte samtale er et viktig tiltak for å sikre at barnets mening kommer frem og får den nødvendige vekt i vurderingen». Redd Barna vil videre fremheve at retten til å medvirke også handler om å bli hørt i spørsmålet om hvorvidt og hvordan barnet selv skal få uttale seg/uttrykke sine synspunkter. Redd Barna mener derfor at barnet må gis mulighet til å gjøre et informert valg om hvorvidt og hvordan barnet selv ønsker å høres. Dersom barnet selv har et ønske om å uttrykke sine synspunkter direkte for beslutningstaker, bør dette vektlegges.

Grunnleggende krav til barnevernets virksomhet

Redd Barna støtter utvalgets forslag om å lovfeste de grunnleggende kravene til barnevernets virksomhet om forsvarlighet, samarbeid med barnet og foreldrene, minste inngrepsprinsippet og skånsom gjennomføring av tiltak i en ny bestemmelse.

Redd Barna støtter ikke utvalgets forslag om å ikke innføre et bemanningskrav. Vi mener at det må utarbeides bemanningsnormer, gjerne i forskrift, for å sikre forsvarlig faglig bemanning. I det minste bør det fastsettes en minimumsnorm for en forsvarlig tjeneste. Utvalgets argument mot et bemanningskrav er at et slikt krav kan være vanskelig å realisere for eksempel fordi det ikke er mulig å rekruttere fagfolk. Denne situasjonen kan etter vårt syn også oppstå uten bemanningskrav, noe som etter vår mening betyr at barnevernet er underbemannet og ikke kan utføre sine lovpålagte oppgaver på en forsvarlig måte, og dermed ikke oppfyller forsvarlighetskravet. For å gi barn forsvarlige tiltak og tjenester bør det derfor innføres en

bemanningsnorm for å sikre at tjenesten er forsvarlig. Vi vil videre vise til FOs høringsuttalelse om denne tematikken.

Kapittel 6 Barnevernsloven som en rettighetslov for barn

Redd Barna har ved flere anledninger uttalt seg for en rettighetsfesting av barnevernsloven og støtter med glede utvalgets forslag om at barnet gis en individuell rett til nødvendige tiltak etter loven når lovens vilkår for tiltak er oppfylt. Redd Barna er særlig fornøyd med at retten til barnevernstjenester også innebærer at barn har rett til å få sin situasjon vurdert dersom foreldrene eller et barn henvender seg til barnevernstjenesten med ønske om hjelp.

Vi deler utvalgets syn om at en individuell rett til barneverntjenester vil ha en meget viktig symbolsk, psykologisk og pedagogisk funksjon for barn, foreldre, barnevernstjenesten og andre profesjonelle aktører. Det vil signalisere til barn at de blir tatt på alvor. Det vil også bidra til at barna forstår at de er hovedpersonen som etter loven har rett til omsorg og beskyttelse, og ikke bare er et objekt som trenger hjelp. Redd Barna mener også det er et viktig poeng at barn får en rett til å få krav på tiltak etter loven vurdert av barnevernstjenesten, og dermed får barnet en rett til vurdering av sin situasjon. Redd Barna mener at det er viktig at barnets rett til omsorg og beskyttelse blir tydeliggjort ved at barn får rettskrav på tjenester og tiltak som kan gjøres gjeldende for en domstol, også av barnet selv. Dette vil styrke barns rett på omsorg og beskyttelse dersom det mot formodning sviktes av både foreldre og barneverntjenesten/fylkesmannen. Hvorvidt dette kravet er reelt og kan effektueres, særlig når det gjelder barn under 12 år, vil vi utdype våre innspill og kommentarer til kapittel 16 om barns partsrettigheter og oppnevning av trygghetsperson.

Kapittel 7 Ansvar for trygt oppvekstmiljø, omsorg og beskyttelse

Tydeliggjøre kommunens ansvar for forebygging og samordning

Redd Barna støtter forslaget om lovfesting av en kommunal plan for forebyggende barne- og ungdomsarbeid. Vi støtter også forslaget om å innføre en plikt for kommunen til å sørge for at kommunens tjenestetilbud rettet mot alle barn og familier er samordnet, også når det er nødvendig å samordne det kommunale tjenestetilbudet rettet mot et bestemt barn med sammensatte behov. Redd Barna mener at dette kan fremme en helhetlig barne- og oppvekstpolitikk og kan forebygge og unngå at barnevernssaker oppstår og dermed sikre at barn og unge får en god barndom. Et godt samarbeid mellom barneverntjenesten og andre kommunale tjenester er etter Redd Barnas mening avgjørende for å kunne oppdage og hjelpe utsatte barn og familier så tidlig som mulig, for så å forhindre at det oppstår alvorlige problemer. Vi støtter særlig utvalgets forslag om at det skal fremgå av den nye bestemmelsen hvilke krav som stilles til planens innhold og at det tydelig fremgår at barns behov skal være det grunnleggende hensyn ved samarbeid mellom tjenestene.

Tydeliggjøre barnevernets ansvar for barn og for å samarbeide med andre offentlige tjenester

Redd Barna støtter utvalgets forslag om å presisere barnevernstjenestens ansvar ved å tydeliggjøre at kjerneoppgaven er å gi forsvarlig omsorg og beskyttelse når barnets omsorgssituasjon tilsier det, eller når barnet utsetter sin egen helse og utvikling for fare. Vi er også enige med utvalget i at barneverntjenesten bør ha en særskilt rolle og oppgave for å bidra/sikre at andre instanser også ivaretar sitt ansvar, slik at barnet ikke blir stående uten den hjelpen det trenger. Vi støtter derfor utvalgets forslag om at loven fortsatt

skal angi en plikt for barneverntjenesten til å medvirke, slik at andre offentlige organer ivaretar barns eller barnets interesser og at det videre lovfestes at barnets behov skal være det grunnleggende hensyn i barnevernstjenestens samarbeid med andre.

Kommunens ansvar for å sørge for en tilgjengelig barneverntjeneste – barnevernsvakt

Redd Barna støtter forslaget om å lovfeste at alle kommuner skal sørge for at barnevernstjenesten til enhver tid er tilgjengelig for gjennomgang av meldinger om bekymring knyttet til ett eller flere barn. Barnets (akutte) behov for omsorg og beskyttelse kan ikke forventes å oppstå bare i kontortiden. Til nå har det vært opp til kommunene selv å ha akuttberedskap på plass. Det har vist seg at cirka halvparten av alle kommuner har en eller annen form for tilgjengelighet døgnet rundt⁵. Redd Barna mener at dette svikter halvparten av Norges barn samt at ikke alle ordningene er gode nok for å ivareta barn på en forsvarlig måte. Vi mener at kravet til forsvarlige barneverntjenester tilsier at alle kommuner skal være tilgjengelig med riktig kompetanse også utenom vanlig kontortid og at det ikke kan overlates til kommunens frie skjønn. Vi er enige med utvalget i at en bakvaksordning må være formalisert slik at noen har ansvar for å bidra med barneverntjenestens kompetanse dersom det oppstår en alvorlig situasjon.

Kapittel 8 Særlig om samarbeid mellom barnevern og psykisk helsevern

Som utvalget viser til er det godt dokumentert at en høy andel barn med tiltak fra barnevernet også har ulike psykiske lidelser og sammensatt behov for helsetjenester, og at det er mange indikasjoner på at helsetilbudet til denne gruppen er utilstrekkelig av ulike årsaker. Det er særlig uklare ansvarsforhold mellom sektorene, og varierende samarbeid, som har vært en problemstilling. Redd Barna er helt enig med utvalgets vurdering om at denne utfordringen kan løses ved enkelte lovendringer i barnevernsloven alene. Vi støtter derfor utvalgets forslag om en utredning om en 'barnevernhelsereform' for å få til en bedre samordning mellom barnevern og psykiske helsetjenester, samt rusomsorgen m.m.

Inntil videre støtter Redd Barna de konkrete forslagene om lovendringer som utvalget foreslår for å bidra til det videre arbeidet som må gjøres. Dette gjelder forslaget knyttet til å klargjøre ansvarsforholdene slik at det fremgår tydeligere at begge sektorene har ansvar ved sammensatte behov, ved at regionale helseforetak pålegges å utpeke institusjoner for omsorg og behandling ved behov for døgnopphold innen psykisk helsevern og forslaget om et mer forpliktende samarbeid mellom sektorene ved å innføre lovpålagte samarbeidsavtaler med krav til innhold, herunder prosedyrer ved sektorovergripende plasseringer og tvisteløsningsordning.

Kapittel 9 Melding til barneverntjenesten og barneverntjenestens undersøkelser - krav

Presisering i loven hva en melding er og krav om begrunnelse ved henleggelse av meldinger

Redd Barna støtter utvalgets forslag om å tydeliggjøre i loven hva en melding er, for å fremme lik praksis og forhindre at henvendelser ikke følges opp fordi det legges til grunn at meldingen må ivareta et formkrav. Vi er enige med utvalget i at loven skal uttrykke at en melding er all innkommet informasjon om bekymring knyttet til ett eller flere barn, at det ikke stilles formkrav og at meldinger kan være både skriftlig og muntlig.

⁵ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/dognbemannet-barnevernvakt/id748217/> Barnevernvakten dekningskart
<http://barnevernvakten.no/file/bvv-dekningskart.pdf>

Redd Barna støtter forslaget om å innføre en ny bestemmelse om at det skal begrunnes skriftlig dersom en melding ikke følges opp med en undersøkelse. Dette vil etter vår mening bidra til å motvirke at meldinger henlegges på feilaktig grunnlag, heve kvaliteten på den vurderingen som gjøres, og gi kommunens internkontroll bedre grunnlag for å oppdage og korrigere eventuelle avvik i barneverntjenestens praksis, som også utvalget påpeker.

Tydeliggjøre at henvendelser fra barn og foreldre skal følges opp, og barneverntjenestens rett og plikt til å foreta undersøkelser

Redd Barna støtter en tydeliggjøring i loven om at henvendelser fra barn og foreldre skal følges opp med en undersøkelse fra barneverntjenesten, med mindre det er tydelig at generell veiledning er tilstrekkelig, og at det skal begrunnes hvorfor generell veiledning er tilstrekkelig i stedet for iverksetting av en undersøkelse. Henleggelse av en melding er ikke et enkeltvedtak og gir ikke partsrettigheter som klageadgang, men barn, foreldre og andre kan henvende seg til Fylkesmannen dersom de mener at barneverntjenesten ikke oppfyller pliktene sine etter barnevernsloven. Dette er en vanskelig, og for mange, både barn og foreldre, ukjent vei å gå. Redd Barna mener derfor at en bestemmelse om at henvendelser fra barn og foreldre skal følges opp med en undersøkelse styrker barns rett til omsorg og beskyttelse.

Videre mener vi at det vil styrke barnets rettsikkerhet å klargjøre at en henleggelse etter en undersøkelse er et enkeltvedtak som skal begrunnes. Det vil da bli enklere å prøve gyldigheten av henleggelsen og dermed vurdere om forsvarlighetskravet er overholdt. Videre er Redd Barna enig med utvalget at en begrunnelse av alle henleggelser av barnevernsundersøkelser er i samsvar med prinsippet om barnets beste som saksbehandlingsregel. Dette vil styrke barnets mulighet til å gjøre seg kjent med hvordan barneverntjenesten har vurdert den informasjonen som har kommet frem, og ikke minst hvordan barnets egen synspunkter har blitt vurdert.

Gjennomføring av en undersøkelse

Redd Barna støtter utvalgets forslag om å tydeliggjøre utredningsplikten i barnevernloven. Vi støtter også forslaget om at det skal lages en plan for hvordan undersøkelsen skal gjennomføres. Vi er imidlertid usikre på om vi forstår riktig utvalgets forslag om at fristen for å lage planen skal være innen en uke etter mottak av meldingen. Dersom denne planen blir sett på som en intern plan om hvordan barneverntjenesten har tenkt å gjennomføre undersøkelsen, mener vi at fristen er realistisk. Dersom det imidlertid er meningen at både barn og foreldre blir involvert i denne planen allerede på dette tidspunktet, mener vi at en tidsfrist på en uke ikke er realistisk da man ikke kan forvente å involvere barn og foreldre på en tilfredsstillende måte innenfor en så kort tidsfrist.

Redd Barna støtter særlig forslaget om lovfesting av et krav til utredning av barnets situasjon og behov, istedenfor at det er koblet til barnets bosted. På den måten vil det ikke være tilstrekkelig at bare barnets faste bosted undersøkes, men hele barnets omsorgssituasjon uavhengig av hvor barnet bor.

Krav til dokumentasjon – plikt til å føre journal

Redd Barna støtter forslaget om å innføre krav til dokumentasjon ved at det skal føres journal for hvert barn, selv om dette kravet allerede følger av forsvarlighetskravet. Vi mener at det er viktig at dokumentasjonsplikten fremgår tydelig av loven, og at bestemmelsen stiller krav om synliggjøring av hvilke forhold som ligger til grunn for de avgjørelser som tas. Vi støtter særlig kravet om at det skal fremgå av

journalen hvorvidt barnet har fått anledning til å medvirke, hvordan barnet har fått medvirke, hva barnet har blitt hørt om og hva som er barnets syn.

Kapittel 10 Informasjonsutveksling mellom barneverntjenesten og andre tjenester og personer

Reglene om taushetsplikt og opplysningsrett

Redd Barna støtter forslaget om å endre helsepersonelloven § 25 for å klargjøre at helsepersonell også kan dele opplysninger etter bestemmelsen med barnevernsansatte. Vi er også enige i utvalgets vurdering i at det er behov for en helhetlig revisjon av regler om taushetsplikt og opplysningsrett for å se de ulike lovverkene i sammenheng og for å komme til et tydeligere og mer oversiktlig og anvendbart regelverk.

Opplysningsplikt for yrkesutøvere

Utvalget har foreslått at det inntas en egen bestemmelse i lovens § 7 med tittel 'Opplysningsplikt'. I forslaget til bestemmelsen er de ulike situasjonene der opplysningsplikt inntreffer beskrevet i separate bokstaver i bestemmelsen. Utvalget har foreslått at opplysningsplikten etter § 7 inntreffer dersom det er grunn til å tro at:

- a. et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt
- eller b. et barn utsetter sin helse eller utvikling for alvorlig fare.

I gjeldende § 6-4 andre ledd første setning er det oppstilt som et eget alternativ at det er «grunn til å tro at det er fare for utnyttelse av et barn til menneskehandel». Utvalget mener at dette vil omfattes av alternativet om mishandling og omsorgssvikt. Utvalget viser til at dette ble lagt til grunn i forarbeidene da alternativet ble tilføyet. Alternativet menneskehandel ble tatt med for at det ikke skulle oppstå tvil. Slik utvalget ser det taler hensynet til å forenkle lovteksten for at det ikke er nødvendig at dette tas med som et eget alternativ. Redd Barna støtter ikke dette forslaget. Vi mener at hensynet til å forenkle lovteksten ikke skal overkjøre barnets beste og barnets rett til beskyttelse. Barn som utnyttes i menneskehandel er en særlig sårbar og ofte usynlig gruppe barn. Utfordringen ligger nettopp i at mange som jobber med barn ikke har tilstrekkelig kunnskap om menneskehandel, og at de sjelden eller aldri vil tenke på utnytting til menneskehandel når det ikke står nevnt i lovteksten.⁶ Vi er bekymret for at det kan være en fare for at «utnytting i menneskehandel» blir helt usynlig og ikke-eksisterende og at barn ikke får den beskyttelse de har krav på ved at viktige opplysninger ikke gitt. Redd Barna mener derfor at alternativet «grunn til å tro at det er fare for utnyttelse av et barn til menneskehandel» skal stå som et eget alternativ.

Redd Barna støtter forslaget om at terskelen senkes noe for opplysningsplikt når det gjelder saker der barn og unge setter egen helse og utvikling i fare, ved at det ikke kreves vedvarende fare, men alvorlig fare. Redd Barna mener at dette kan forebygge at alvorlig fare blir til vedvarende fare.

Kapittel 11 Tiltakene i barnevernet

Pålegg om hjelpetiltak

Redd Barna støtter forslaget om at vilkåret for å pålegge tiltak blir det samme for alle tiltak som kan pålegges. Vi er enige med utvalget i at den nye formuleringen om at alle typer hjelpetiltak kan pålegges om det er «nødvendig for å sikre barnet tilfredsstillende omsorg, beskyttelse eller utvikling» dekker alt, også

⁶ Se blant annet Redd Barna-rapporten "Er det mitt ansvar?" (2015), NTNU-rapporten om "Barnevernets ansvar for barn i asylmottak" (2015) og Fafo-rapporten "Ikke våre barn" (2015)

‘andre grunner’. Vi henviser til vår høringsuttalelse om ‘Forslag om å utvide adgangen til å pålegge hjelpetiltak med hjemmel i lov om barneverntjenester’ (datert 3. desember 2014).

Redd Barna er imot forslaget om å skjerpe vilkårene for pålegg om opphold på senter for foreldre og barn. Vi mener når vilkårene for omsorgsovertakelse er oppfylt, skal omsorgen overtas. Tiltaket brukes ofte ovenfor de yngste barna, som er svært sårbare. Et hjelpetiltak er ment for å unngå omsorgsovertakelse i de tilfellene barnevernet har tro på at dette er mulig og at omsorgssituasjonen for barnet kan endre seg til det gode med et mindre inngrep enn omsorgsovertakelse. Dette gjelder også plassering i senter for foreldre og barn. Dersom vilkårene for omsorgsovertakelse derimot er oppfylt, mener vi at det ikke lenger skal gambles med barnets omsorgssituasjon og at omsorgen skal overtas for å gi barnet den nødvendige beskyttelse og omsorg det har krav på og som barnevernet er pliktet til å gi.

Vi mener at utvalgets argumenter ikke holder mål sett i et menneskerettslig perspektiv. Utvalget viser til at EMK artikkel 8 krever mer tungtveiende grunner for et pålegg om opphold i senter for foreldre og barn enn for andre tvungne tiltak. Utvalget viser i denne forbindelse til EMDs dom i saken Hanzelkovi mot Tjekkia (2014). Vi vil likevel vise til at i denne saken var det hverken forsøkt eller vurdert mindre inngrep som etter vår mening stiller saken helt annerledes. Redd Barna mener derfor at vilkårene for pålegg om opphold på senter for foreldre og barn ikke skal skjerpes, fordi vi mener at det er i strid med barnets beste og barnets rett til omsorg og beskyttelse.

Redd Barna støtter forslaget om at pålegg om hjelpetiltak kan rettes mot både bosteds- og samværsforeldre. Dette vil styrke barns rett på omsorg og beskyttelse der barnet ikke lenger er avhengig av at bostedsforelder først må reise sak etter barneloven for å endre samværsordningen.

Kapittel 12 Hastevedtak

Forslag til endringer i begrepsbruk

Redd Barna støtter forslaget om å erstatte begrepet «akuttvedtak» med begrepet «hastevedtak». Vi mener i likhet med utvalget at det er svært viktig å lytte til barn og unge som ønsker å endre begreper som oppleves som stigmatiserende for dem.

Hastevedtak om bosted utenfor hjemmet

Redd Barna støtter forslaget om at det er avgjørende om barnet står i fare for å bli vesentlig skadelidende på grunn av foreldrenes opptreden eller maktesløshet, uavhengig av om barnet oppholder seg i hjemmet på vedtakstidspunktet. Redd Barna mener at det er bra at det handler om den aktuelle eller potensielle omsorgssituasjonen til barnet og ikke om barnets bosted.

Redd Barna støtter også utvalgets forslag om at påtalemyndigheter ikke lenger skal ha vedtaksmyndighet i hastesaker der de ikke har den nødvendige barnevernsfaglige kompetanse for å kunne foreta en selvstendig vurdering av hvorvidt det er grunnlag for hastevedtak om bosted utenfor hjemmet. Utvalget går istedenfor inn for krav om at kommunene må sørge for at barneverntjenesten til enhver tid skal være tilgjengelig og at kompetansen til å treffe hastevedtak utvides til også å omfatte stedfortreder for barnevernstjenestens leder. Slik Redd Barna forstår dette, betyr dette i praksis at en av dem alltid må være tilgjengelig. Dette anser vi

ikke som realistisk og vi mener at det bør kunne delegeres til den som er ansvarshavende for barnevernets bakvakt.

Hastevedtak om bosted i institusjon ved fare for utnyttelse til menneskehandel

Redd Barna er glad for at utvalget har kommet til at påtalemyndigheten fortsatt skal ha kompetanse til å treffe hastevedtak i tilfellene som handler om fare for utnyttelse til menneskehandel og støtter dette forslaget. Vi mener at påtalemyndigheten i disse tilfellene har en faglig kompetanse knyttet til vurderingen av om det foreligger fare for utnyttelse til menneskehandel som er svært viktig i disse sakene. Vi er enig med utvalget i at kombinasjonen av politifaglig og barnevernsfaglige vurderinger i disse sakene gir barn tilstrekkelig beskyttelse.

Kapittel 13 Kontakt og samvær

Hovedregel om kontakt

Redd Barna er enig i utvalgets forslag om å erstatte begrepet «samværsrett» med begrepet «barnets rett til kontakt» som gjelder både samvær og kontakt per telefon og andre kommunikasjonsmidler.

Redd Barna støtter utvalgets forslag om å innføre en generell bestemmelse om barnets rett til kontakt med foreldre, søsken og andre nærstående som gjelder alle typer tjenester og tiltak fra barnevernet. Redd Barna mener at det er veldig bra at utvalget tar utgangspunkt i at det er barnet som har rett til kontakt og at et tiltak fra barnevernets side i utgangspunktet ikke medfører noen innskrenking i barnets rett til kontakt med familien og andre nærstående. Vi er enige i utvalgets syn om at en utvidelse av kretsen av personer som barnet har rett til kontakt med vil være i bedre samsvar med barnets rett til familieliv etter Grunnloven, EMK og barnekonvensjonen enn den nåværende bestemmelsen.

Vi støtter også særlig forslaget om at barneverntjenesten aktivt skal legge til rette for kontakten og at det skal utarbeides en plan for gjennomføring av kontakt. Det er viktig at planen utarbeides i samarbeid med både barnet og familien, og at det kan gjøres endringer ved behov.

Adgangen til å fastsette begrensninger

Redd Barna støtter videre utvalgets forslag om at det ikke stilles vilkår for å fastsette begrensninger, men at det avgjørende må være om begrensninger er nødvendig og til barnets beste. Redd Barna har i likhet med Landsforeningen for barnevernsbarn og Barnevernsproffene kommet med innspill om at det ikke bør være kontakt dersom barnet motsetter seg det. Utvalget har likevel ikke gått inn for en slik bestemmelse der utvalget fremhever det at barn motsetter seg kontakt vil være sentralt for vurderingen, i større grad jo eldre barnet er og at kontakt sjelden bør gjennomføres mot barnets vilje. Erfaringene fra Redd Barna og barna i Landsforeningen for barnevernsbarn og Barnevernsproffene viser likevel at kontakt i praksis blir gjennomført mot barnets vilje. Da hjelper det i svært liten grad om man i teorien mener at det ikke bør skje, men ikke lovfester dette. Redd Barna mener derfor at det er viktig at det tilføyes i § 37 at det som hovedregel ikke bør gjennomføres kontakt mot barnets vilje.

Redd Barna støtter utvalgets forslag om at det gis hjemmel for å regulere kontakt i flere tilfeller enn i gjeldende rett, og at det tas inn i loven at samvær kan nektes helt i tilfeller der særlig tungtveiende grunner taler for det med bakgrunn i både Høyesterett og EMDs praksis.

Avgjørelsesmyndighet og klageadgang

Redd Barna støtter utvalgets forslag om at Fylkesnemnda treffer avgjørelsen der saken gjelder begrensninger i barnets kontakt med foreldre, og at det er barneverntjenesten som gjør det der det gjelder kontakt med andre nærstående, med en begrenset adgang til å klage til fylkesnemnda. Vi støtter også utvalgets flertall om at klage fra andre enn - barn med partsrettigheter, søsken, personer som har hatt omsorgen for barnet i foreldrenes sted før omsorgsovertakelse og besteforeldre - ikke kan behandles av Fylkesnemnda uten nemndas samtykke. Vi mener at dette på en betryggende måte ivaretar de prosessuelle rettigheter som personer med rett til familieliv med barnet kan ha, og samtidig minsker risikoen for at barnet blir involvert i for stort antall saker.

Kapittel 14 Oppfølging av barn og foreldre etter tiltak. Planer

Oppfølging av barn og foreldre etter tiltak og oppfølging av planer etter hjelpetiltak

Redd Barna roser utvalgets forslag om en bedre oppfølging av både barn og foreldre etter tiltak. Vi er også glade for at det stilles krav til at barneverntjenesten skal vurdere om det er nødvendig med endringer eller ytterligere tiltak som en naturlig del av oppfølgingsansvaret, og at planene skal vurderes regelmessig. Vi mener at dette er særlig viktig for å unngå at barn i for lang tid mottar hjelpetiltak som ikke fungerer etter sitt formål og barnet alt for lenge forblir i en dårlig omsorgssituasjon.

Oppfølging av barn og foreldre, og planer etter omsorgsovertakelse

Redd Barna støtter utvalgets forslag om å tydeliggjøre barneverntjenestens plikt til å følge opp både foreldre og barn etter en omsorgsovertakelse. Redd Barna mener det er bra at det presiseres i loven at barneverntjenesten har en aktiv plikt overfor barnet til fortløpende å vurdere om det er nødvendig med endringer eller ytterligere tiltak.

Redd Barna støtter også kravet om at planen skal angi tidsperspektivet for omsorgsovertakelsen. Dette for å imøtekomme statens menneskerettslige forpliktelser etter EMK og barnekonvensjonen. Redd Barna går utfra at disse vurderingene særlig skal begrunnes i planen med en særskilt vurdering av barnets beste som gjengitt i ny § 2, slik at barnets beste er utgangspunktet når det vurderes om det er mulig å legge til rette for at omsorgen kan tilbakeføres, og at det fortløpende blir vurdert om endringer er nødvendig.

Støtteperson for foreldre

Redd Barna er glad for utvalgets forslag om å etablere en ordning hvor barneverntjenesten ved rettskraftig avgjørelse om omsorgsovertakelse skal tilby foreldre en støtteperson. Dette har også vært et stort ønske fra mange barn, som ofte er veldig bekymret for foreldrene sine og ønsker at også de blir ivaretatt. Vi er enige med utvalget at en støtteperson vil kunne bedre den konkrete oppfølgingen av foreldre, og fungere som et bindeledd mellom foreldrene og barnevernet. Redd Barna mener imidlertid at støttepersonens rolle og barneverntjenestens rolle tydelig må avklares slik at ordningen faktisk vil oppleves som en støtte.

Omsorgsansvar og foreldreansvar for barnet etter omsorgsovertakelse

Redd Barna støtter forslaget om en presisering av innholdet i omsorgsansvaret og foreldreansvaret etter en omsorgsovertakelse. Vi mener at denne presiseringen vil bidra til å avklare hva foreldreansvaret består i etter omsorgsovertakelse, og vil avhjelpe de avgrensingsproblemene som har oppstått i praksis.

Kapittel 15 Bosted utenfor hjemme

Valg av bosted for barn etter vedtak om omsorgsovertakelse

Redd Barna støtter utvalgets forslag om å lovfeste at barneverntjenesten alltid skal vurdere om noen i barnets familie eller nære nettverk kan velges som fosterhjem, og skal legge til rette for bruk av familieråd dersom det er hensiktsmessig.

Redd Barna støtter også utvalgets forslag om videreføring av gjeldende § 4-15 andre ledd om at fylkesnemnda kan stille vilkår når det gjelder valg av bosted. Redd Barna vil samtidig vise til at det i noen tilfeller kan bygge på problemer når fylkesnemnda ikke har stilt vilkår om bosted der det kan være viktig av hensyn til barnets etniske, språklige, kulturelle eller religiøse bakgrunn. Når fylkesnemnda ikke har stilt vilkår, og barnet flyttes til en fosterfamilie som foreldre eller barnet ikke synes er egnet på grunn av familiens bakgrunn, har hverken foreldre eller barnet mulighet å klage på det, siden vedtaket ikke blir sett på som et enkeltvedtak. Retten har ikke anledning til å overprøve plasseringsstedet når fylkesnemnda ikke har stilt vilkår. Dermed er hensynet til barnets etniske, kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn blitt barnevernstjenestens ansvar alene uten at det finnes reelle juridiske muligheter til å kontrollere om disse hensynene er ivarettatt ved den konkrete plasseringen.⁷ Redd Barna kan derfor tenke seg at det tilføyes i bestemmelsen: 'Fylkesnemnda kan stille vilkår om barnets behov/interesser tilsier det'.

Rettigheter og bruk av tvang i institusjoner

Redd Barna støtter utvalgets forslag om at sentrale bestemmelser om rettigheter løftes opp fra rettighetsforskriften og inn i loven, særlig de generelle tvangshjemlene som er svært alvorlige inngrep i barnets integritet. Vi er enige med utvalget at disse former av tvangsbruk trenger å være direkte regulert i formell lov.

Krav til andre typer botiltak

Redd Barna støtter særlig utvalgets forslag om krav til kvalitet, godkjenning og tilsyn for ulike typer botiltak utenfor hjemmet, og som hverken anses som fosterhjem, institusjon eller omsorgssenter. Dette er bosted for barn med spesielle behov i offentlig regi, og vi er enige med utvalget i at det må sikres at disse bostedene er egnet for denne type opphold. Redd Barna har særlig erfaring med enslige mindreårige flyktninger som har fått oppholdstillatelse og skal bosettes i en kommune. Barnevernloven inneholder ulike paragrafer som hjemler bo- og omsorgstilbud til denne gruppen uten at disse botiltak er nærmere regulert eller kvalitetssikret. Redd Barna mener at denne gruppen barn har et særlig behov for omsorg og beskyttelse og er glad for at utvalget har satt fokus på denne form for botiltak ikke er regulert.

Kapittel 16 Partsrettigheter og ordninger som sikrer barns prosessuelle rettigheter

Barnets partsrettigheter

Redd Barna mener at det er behov for å styrke barns partsrettigheter og ordninger som sikrer barns prosessuelle rettigheter. Synet på barn har gjennom årene endret seg fra å være rettsobjekt til å være

⁷ Hofman (2011), Hensyn til kultur - til barnets beste? - en analyse av 17 barnevernssaker om omsorgsovertakelse og plassering av minoritetsbarn: <http://www.jus.uio.no/ior/forskning/omrader/kvinneverett/publikasjoner/skriftserien/dokumenter/84-sanne-hofman.pdf>

rettssubjekt, og barns rettsstilling er blitt styrket. Barnekonvensjonen bygger på en tankegang og det grunnsyn at barn er selvstendige individer med egne rettigheter.⁸ I de fleste barnevernssaker er det likevel fremdeles slik at barn ikke har partsrettigheter og dermed fremdeles er rettsobjekter istedenfor rettssubjekter. For Redd Barna er det derfor et spørsmål om i hvor stor grad barnevernloven ivaretar og bygger opp etter dette grunnsynet. Manglende partsrettigheter for barn kan være i strid med barnekonvensjonens grunnsyn om at barn er selvstendige rettssubjekter og i strid med artikkel 12.⁹

Barnevernutvalget har kommet med mange gode og viktige forslag om styrking av barns medvirkning og innflytelse i barnevernssaker som styrker barns rettsikkerhet. Redd Barna mener at det er svært positivt at utvalget også har tatt opp det vanskelige temaet om barns partsrettigheter. Vi er likevel ikke sikre på om løsningen og forslaget som utvalget har kommet med, er den beste løsningen for alle barn.

Utvalget har valgt å fremme forslag om partsrettigheter for barn i barnevernssaker fra fylte 12 år. Redd Barna mener at det finnes mange gode argumenter for å gi barn sterkere partsrettigheter, særlig i lys av FNs barnekonvensjon. Etter vårt syn kan disse argumentene også være gjeldende for barn under 12 år. Samtidig har det å få partsrettigheter konsekvenser for barnet, også for barn over 12 år, som vi opplever ikke er utredet godt nok av utvalget. Redd Barna kan dessverre ikke se at utvalget har foretatt en tilstrekkelig grundig vurdering av konsekvensene dette forslaget vil ha for ulike barn i ulike situasjoner. Videre savner vi en grundigere vurdering av spørsmålet om prosessuelle rettigheter for barn under 12 år. Vi opplever at det ikke er tilstrekkelig utredet hva partsrettigheter vil kunne innebære for barn, eller hva det ikke trenger å innebære, hva det vil forutsette, eller om den løsningen utvalget selv foreslår er til barnets beste. Det er derfor vanskelig for Redd Barna å ta stilling til utvalgets forslag.

Redd Barna er positive til tiltak som styrker barns medvirkning og innflytelse, og vi støtter forslaget om å styrke partsrettigheter for barn. Vi mener likevel at spørsmålet om hvordan barns partsrettigheter bør styrkes først må utredes nærmere, siden vi ikke vet noe om konsekvensene for barnet og heller ikke om den valgte løsningen er til barnets beste. Redd Barna mener at et forslag om partsrettigheter for barn krever en mer omfattende utredning enn det utvalget har kommet med. Vi mener at en oversikt over konsekvensene av å få partsrettigheter for ulike barn i ulike situasjoner er nødvendig for å kunne vurdere om denne løsningen eller eventuelle andre løsninger er til barnets beste.

Redd Barna mener at det ikke bare skal utredes partsrettigheter for barn fra 12-års alder, men også for de under 12 år. Etter vårt syn fremstår 12-års grensen noe vilkårlig og vi mener at en bestemmelse om partsrettigheter for barn må utredes med et klart fokus på hva som best vil ivareta prinsippet om barnets beste, snarere enn en harmonisering av norsk velferdslovgivning. Vi mener at det kan vurderes flere andre muligheter. For eksempel: 12 årsgrense, men med mulighet for å innvilge partsrettigheter til yngre barn som selv ønsker det, og der det er til barnets beste; Tydeliggjøre hvilke momenter som skal tillegges vekt ved en vurdering av om partsrettigheter også bør innvilges for barn under 12 år; partsrettigheter ut fra barnets eget ønske og barnets beste i den enkelte sak; ingen aldersgrense for partsrettigheter, men barn blir sikret kvalifisert juridisk bistand, slik som bistandsadvokatorordningen i strafferetten; partsrettigheter ut fra hvor inngripende saken er for barnet m.fl.

⁸ General Comment no. 8 (2006), para 47; General Comment no. 7 (2006), para 3.

⁹ Wang Andersen (2011); Søvig (2009), side 65-67.

Trygghetsperson

Redd Barna er svært positive til at utvalget har ønsket å rydde opp i de ulike voksenrollene rundt barn som er i kontakt med barnevernet, og vi er enig i utvalgets syn på at det er en svakhet ved dagens ordning at barnet må forholde seg til en rekke forskjellige personer i en barnevernssak. Vi er også enige med utvalget i at det fremstår som en bedre løsning for barn i barnevernet at funksjonene til dagens tals-, tillits- og tilsynspersoner i større grad samles. Vi stiller oss likevel tvilende til om ordningen som utvalget har foreslått, er den mest hensiktsmessige og den som er til barnets beste.

Vi mener at utvalget ikke i tilstrekkelig grad går inn i de juridiske og praktiske konsekvensene den foreslåtte ordningen vil ha for det enkelte barn. Videre opplever vi at det ikke er tilstrekkelig utredet hvilken rolle en slik trygghetsperson skal ha ovenfor barnet, sett i forhold til resten av lovverket og særlig bestemmelsene om barns partsrettigheter. Det er derfor vanskelig for Redd Barna å ta stilling til utvalgets forslag, slik vi også opplever i spørsmålet om partsrettigheter for barn. Vi blir sittende igjen med en del spørsmål, og mener at både de juridiske og praktiske konsekvensene og barnets beste skulle ha blitt utredet på en mer utfyllende og utdypende måte.

Utvalget har for eksempel kommet til at det som i dag er oppgaver som ivaretas av talsperson, tillitsperson og tilsynsperson for fosterhjemsbarn, bør samles hos en person og at den kan hete barnets «trygghetsperson». Utvalget har vurdert om det er forsvarlig å slå sammen de funksjoner som i dag ivaretas av ulike personer, eller om det er forskjeller mellom disse som gjør at de ikke kan forenes. Utvalget mener at de ikke har funnet at det er avgjørende hensyn som taler imot at en sammenslåing av de ulike rollene kan foretas, uten å utdype det nærmere. Redd Barna stiller likevel spørsmål ved om det er så enkelt som det fremstår i utvalgets begrunnelse for forslaget. En tilsynsperson har for eksempel en offentlig kontrollrolle som kan være vanskelig å forene med en person som skal være en trygghetsperson for barnet. Utvalget nevner at det for barn kan oppleves vanskelig å ha tillit til en person som kan måtte avgi forklaring som tilsynsperson og uttale seg i strid med barnets ønske. Utvalget mener at det imidlertid ikke er grunn til å tro at dette er en særlig praktisk problemstilling. Utvalget stiller heller ikke krav til bakgrunnen til en trygghetsperson, bortsett fra at personen bør ha erfaring fra å jobbe med barn. Redd Barna mener at en person som også skal kunne veilede barnet gjennom vanskelige juridiske prosesser, trenger mer enn kun erfaring fra å jobbe med barn. Redd Barna stiller videre spørsmål ved tidspunktet oppnevningen bør skje fra. Utvalget mener at oppnevningen bør skje fra det tidspunktet barneverntjenesten fremsetter forslag om tiltak for nemnda, eventuelt tidligere dersom barneverntjenesten mener at barnet har behov for det. Redd Barna mener at denne oppnevningen kommer veldig sent i prosessen og for oss er det heller ikke tydelig når og i hvilke saker barneverntjenesten skal oppnevne en trygghetsperson på et tidligere tidspunkt. For eksempel mener utvalget (jfr. kapitlet om rettighetsfesting av barneloven) at et spørsmål er om en rett til barnverntjenester vil være reell og effektiv for barn under 12 år, som ikke vil ha partsrettigheter. Utvalget legger til grunn at det ofte bør oppnevnes trygghetsperson i saker der barnet er under 12 år og vil fremme krav mot foreldrenes vilje. Dette vil ifølge utvalget styrke rettsstillingen til disse barna. Trygghetspersonen vil kunne varsle barneverntjenesten der det er nødvendig for at barnets rettigheter skal ivaretas. Redd Barna har vanskelig for å forstå når trygghetspersonen i disse tilfellene skal ha blitt oppnevnt av barnevernet. Slik det fremstår, må barnet først ta kontakt med barnevernet og formidle at han/hun vil fremme krav mot foreldres vilje, og så blir det oppnevnt en trygghetsperson som da skal varsle barnevernet. For Redd Barna er det dermed ikke tydelig hvordan og når barnet får oppnevnt en trygghetsperson.

Siden denne ordningen har stor betydning for, og sterk sammenheng med, ordningen om barns partsrettigheter, mener vi at disse to problemstillingen bør utredes i en felles utredning og sees i forhold til hverandre.

Redd Barna har i tidligere innspill gitt uttrykk for at forslaget fra Barnevernproffene, om at tilsyn kan gjøres i samarbeid mellom en tillitsperson og en rettighetsperson som har særskilt kompetanse på området og som kan ivareta barns rettigheter, er verdt å bygge videre på. Forslaget Barnevernproffene kom med innebar at tillitspersonen skal være en støtteperson for barnet og trenger ingen fagutdanning, mens rettighetspersonen kan ha ansvar for mange barn og bør ha særskilt kompetanse på området. Formålet med sistnevnte skal være å påpeke brudd på barnets rettigheter. For eksempel kan det være en mulighet at barn i barnevernets omsorg får oppnevnt en advokat/rettighetsperson med juridisk kompetanse, som har som oppgave å ivareta barnets rettigheter, slik som bistandsadvokatordningen i strafferetten (se vår kommentar ovenfor). Advokaten eller rettighetspersonen kan, som bistandsadvokaten i straffesaker, ha ansvaret for flere barn, skal være tilgjengelig for barnet når og hvis barnet trenger det, og passe på at barnets rettigheter blir oppfylt. Hensikten er en bedre sikring av barnets rettigheter og rettssikkerhet. Vi mener at en slik ordning eller noe liknende, også kan bidra til en konkretisering av hva det betyr at barnevernloven er en rettighetslov, og ikke minst vil styrke barnets rett til medvirkning.

Avslutningsvis mener Redd Barna at en ordning med en trygghetsperson, eller noe tilsvarende, ikke bare bør gjelde barn som barnevernet har overtatt omsorgen for, men at alle barn som er i kontakt med barnevernet bør få denne muligheten. Dette handler ikke om hvem som har det juridiske ansvaret for barnet, men om at barnet kan be om støtte og bistand fra en person som barnet har tillit til, uavhengig av denne personens formelle status i forhold til barnet. Dette kan være like aktuelt for et barn som mottar hjelpetiltak i hjemmet, som for et barn som barneverntjenesten har overtatt omsorgen for.

Vi mener uansett at det vil være av stor verdi å utrede om det finnes bedre måter å organisere alle de ulike ordningene på, eller finne andre muligheter i lys av barnets beste. En slik utredning kan da blant annet se på hvilke fordeler og ulemper det har for barnet om flere funksjoner blir samlet hos en person, for eksempel en advokat eller rettighetsperson, og hva konsekvensene vil kunne være om barn får partsrettigheter og hvordan dette i så fall bør gjøres. Samtidig kan en slik utredning gi konkret innhold til barnevernloven som rettighetslov.

Parts offentlighet – retten til dokumentinnsyn

Redd Barna støtter forslag til bestemmelse i barnevernsloven om partenes rett til dokumentinnsyn, der det gis en særskilt hjemmel for å nekte innsyn av hensyn til barnet dersom innsyn ikke kan skje uten skade eller fare for barnet eller andre personer. Dette synliggjør adgangen til å nekte innsyn av hensyn til barnet og andre personer.

Avsluttende oppsummering av Redd Barnas innspill

Redd Barna vil nok en gang berømme barnevernslovutvalget for en grundig gjennomgang av barnevernloven og for å komme med mange gode og nye forslag til en tidsriktig barnevernslov. Vi vil særlig berømme utvalget for å ha en rettighetsbasert tilnærming og for å ha tatt utgangspunkt i at det er barnet som er hovedpersonen

i en barnevernslov. Redd Barna mener NOU 2016:16 danner et godt grunnlag for å vedta endringer, og vi støtter derfor en rekke av forslagene som er gitt i utredningen.

Vi vil særlig løfte frem seks hovedpunkter fra Redd Barnas innspill til forslag om ny barnevernlov:

- *En rettighetsbasert tilnærming til beskyttelse av barn*
Redd Barna er glade for at forslaget til ny barnevernslov har en konsekvent rettighetsbasert tilnærming til beskyttelse av barn. En tilnærming basert på barns rettigheter er en tilnærming som fremmer en virkeliggjøring av alle barns rettigheter slik de framgår av barnekonvensjonen.
- *Barnets beste*
Redd Barna støtter forslaget om å innføre en overordnet bestemmelse som *hele* loven må ses i lys av, med barnets rett til omsorg og beskyttelse og barnets beste som grunnleggende normer. Vi støtter tydeliggjøringen om at barnets beste er både et rettslig prinsipp, en materiell vurderingsnorm og en saksbehandlingsregel som skal være avgjørende ved alle handlinger og avgjørelser som berører barn etter loven. Vi er også positive til forslaget om å tydeliggjøre at barnets beste ikke kan ivaretas uten barns medvirkning jf. ny bvl. § 3, og at det skal fremgå eksplisitt fra alle vedtakene hvordan barnets beste er vurdert, herunder betydningen av barnets mening. Vi støtter forslaget om at barnets beste må fastslås på grunnlag av en mer sammensatt vurdering enn en vurdering av tilknytnings- og relasjonskvalitet, biologiske bånd, mildeste inngrepsprinsipp og barnets medvirkning, og at hensynet til barnets beste bør ta utgangspunktet i barnets grunnleggende rettigheter. Redd Barna er glad for at den nye bestemmelsen er utformet etter FNs barnekomite sin Generelle Kommentar nr. 14.
- *Styrking av barnets rett til medvirkning*
Redd Barna støtter forslaget til en ny overordnet bestemmelse om barnets medvirkning, slik at barns medvirkning er gjengitt som en *rett* for barnet, og at barnevernet har en *plikt* til å sørge for at barnets rett blir oppfylt. Vi er positive til at barnets medvirkning gjelder ved *alle* handlinger og avgjørelser som berører barnet etter *hele* barnevernsloven. Vi mener det er en styrke at det kommer tydelig fram hva som menes med barns medvirkning. Vi støtter også kravet til å dokumentere om og hvordan barnet har medvirket, samt barnets synspunkter, og forslaget om at barnets rett til medvirkning ikke skal ha en aldersgrense. Redd Barna mener at lovfesting av barnets rett til medvirkning er i overenstemmelse med barnekonvensjonen artikkel 12 og FNs barnekomités anbefalinger, og vil styrke oppfyllelsen av barnets rett til å bli hørt.
- *Barnevernsloven som en rettighetslov for barn*
Redd Barna har ved flere anledninger uttalt seg og argumentert for en rettighetsfesting av barnevernloven. Vi støtter med glede utvalgets forslag om at barnet gis en individuell rett til nødvendige tiltak etter loven når lovens vilkår for tiltak er oppfylt. Vi støtter forslaget om at retten til barnevernstjenester også skal innebære at barn har rett til å få sin situasjon vurdert dersom foreldrene eller et barn henvender seg til barnevernstjenesten med ønske om hjelp. Vi mener det er viktig at barnets rett til omsorg og beskyttelse blir tydeliggjort ved at barn får rettskrav på tjenester og tiltak som kan gjøres gjeldende for en domstol, også av barnet selv.
- *Tydeliggjøring av kommunens ansvar for forebygging og samordning*

Redd Barna støtter forslaget om lovfesting av en kommunal plan for forebyggende barne- og ungdomsarbeid. Vi støtter også forslaget om å innføre en plikt for kommunen til å sørge for at kommunens tjenestetilbud rettet mot alle barn og familier er samordnet, også når det er nødvendig å samordne det kommunale tjenestetilbudet rettet mot et bestemt barn med sammensatte behov. Vi støtter også forslaget om å presisere barnevernstjenestens ansvar ved å tydeliggjøre at kjerneoppgaven er å gi forsvarlig omsorg og beskyttelse når barnets omsorgssituasjon tilsier det, eller når barnet utsetter sin egen helse og utvikling for fare.

- *Barnets partsrettigheter*

Redd Barna er positive til tiltak som styrker barns medvirkning og innflytelse, og vi støtter forslaget om å styrke partsrettigheter for barn. Vi mener likevel at spørsmålet om hvordan barns partsrettigheter bør styrkes må utredes nærmere. Vi mener at en oversikt over konsekvensene av å få partsrettigheter for ulike barn i ulike situasjoner er nødvendig for å kunne vurdere om denne løsningen eller eventuelle andre løsninger er til barnets beste. Forslaget innebærer partsrettigheter for barn i barnevernssaker fra fylte 12 år. Redd Barna kan ikke se at utvalget har foretatt en tilstrekkelig grundig vurdering av hvilke konsekvenser dette forslaget vil ha for ulike barn i ulike situasjoner. Vi savner også en grundigere vurdering av spørsmålet om prosessuelle rettigheter for barn under 12 år. Videre mener vi at forslaget om en trygghetsperson ikke er tilstrekkelig utredet, særlig med tanke på hvilken rolle en trygghetsperson skal ha ovenfor barnet, sett i forhold til resten av lovverket og særlig bestemmelsene om barns partsrettigheter.

Med vennlig hilsen,
Redd Barna

Janne Olise Raanes
Leder Norgesprogrammet

Sanne Hofman
Rettighetsrådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur